

Vaiņode plaukst

◆ “Rīgas Avīze” pirms 100 gadiem raksta par Vaiņodi, Bātu un apkārtni

REINIS BAHS

Aug zemes cena

Pie šejienes dzelzceļa stacijas izaudzis jau brangs miestīnš, kurš katru gadu attīstās lielāks un lielāks. Gar jaunbūvējamās šosejas malu tā saukta dzimtsrente sasniedz jau līdz 100 rubļiem par pūrvienu. Gada sākumā avīze ziņo, ka drīz sāks celt aptiekas namu, kur arī ārstam būs dzīvoklis. Arī vietējā Vācu biedrība plāno sev celt namu. Vaiņodes (avīzē Vaiņodes nosaukums ir Vaiņoda) īpašnieks barons Grothūss licis gar šosejas malu atmērit no saviem laukiem un ganībām prāvu gabalu zemes, kas sadaļts 50 gruntsgabalos. Tie tiks iznomāti namu celšanai. Jaunie gruntsgabali iedalīti pēc tā sauktās šņoru sistēmas: katrs tikai 10 asis plati, bet toties jo gari, lai tādā kārtā jo vairāk gruntsgabaliem būtu izeja taisni uz šoseju. Uz triju stacijai tuvāko saimnieku zemes ceļ vairākas dzīvojamās ēkas. Māju celšana iet plašumā, un muiža ir saskrūvējusi gruntsgabalu cenas uz augšu, tādēļ ēku cēlāji arī griezušies pie apkārtējiem saimniekiem, gruntsgabalus gan nomādami, gan iepirkdami par lētākām cenām. Arī Veldus (Veldas) muižas mežā apmēram sešas verstis no Vaiņodes stacijas pārdod zemesgabalu vasarnīcu celšanai.

Ķieģelnicā strādnieki bieži mainās
Tiklīdz viena partija aiziet, tūlīt atved no dažādām malām citu. Trešā Lieldienu dienā pa dzelzceļu ieradās 100 strādnieku no Kauņas guberņas. Starp citiem visādiem strādniekiem šē darbojas arī divi persieši kā vienkārši dienas algādži. Ķieģelnicā nodarbina ap 150–160 strādnieku, to starpā arī vairākas sievietes. Šeit strādā arī 14 mūrnieki no Liepājas, – tie izlabo krāsni.

Būs tvaika dzirnavas

Pārtikas biedrības veikala vadonis K. uzcēlis uz Auznieku saimnieka zemes, apmēram versti no stacijas, tvaika dzirnavas ar vienu gaņģi rupjai malšanai, vēlāk tiks ierīkots otrs gaņģis smalkai malšanai. Uzstādāms vēl tikai motors, kurš tiks dzīts ar petroleju, un tad varēs sākt malt. Tuvākā apkārtnē dzirnavu nav, tādēļ uzņēmuma nākotne nodrošināta. Tiks ierīkota arī vilnas un audeklu krāsotava un drēbju veltuve. Dzirnavu uzbūve un ierīkošana izmaksā 3000 rubļu.

Bātas–Vaiņodes Pārtikas biedrība
Izlaists biedrības drukāts pārskats par darbību pagājušajā gadā. Notecējušā 1909. gadā biedrības valde noturēja 28 kārtējas un astoņas ār-

kārtējas sēdes un divas pilnas sapulces. Apgrozījums pēc pārdodamo priekšmetu rēķiniem ir 109 576 rubļi un 86 kapeikas. Biedru skaits 232. Priekšniecība: J. Kliests, P. Bružis, M. Kaugurs, F. Veits. Revīzijas komisija: J. Beiers, P. Dragons, E. Redlihs, rakstvedis E. Reķis.

Ko lietus traucē un ko ne

Lai bij labi, kam bij' labi, krodzniekam – tam bij' labi, – šādu pantiņu korespondents citē, rakstīdams par dzertuvēm Vaiņodes apkārtnē. Dažāda veida dzeršanas iestādes šeit netrūkst: tā miestīnā pie stacijas bez kroga pastāv arī Liepājas Ramzaja alus darītavas noliktava, tāda pat noliktava ierīkota Veldū. “Nupat tiek ierīkota Rīgas Tannheizera alus brūža noliktava jaunuzceltajā žīdu bodnieka Glazera namā uz saimnieka Kareļa zemes. Nav tik sen atpakaļ, kad Ramzaja alus brūzis ierīkoja jaunu krogu Kadīgos Bātas skolas un tiesas ēkas tuvumā.”

Bātas gadatirgu noturēja 20. oktobrī, bet ne vairs parastajā vietā, bet gan tā sauktajos Kadīgos, Taures kroga tuvumā. Pašu tirgu traucēja lietūs, bet dzeršanu tas veicināja.

Nedienas ar ārstiem

1909. gada sākumā pēkšņi bija miris apkārtnes iecienītais ārsts Karls Vilhelms Aleksandrs Boks. No tā laika plašas apkārtnes iedzīvotājiem ārsts bija jāmeklē jūdžēm tālu: Priekulē, Lielezerē vai Piķēļos pie Židikiem. Arī pie Vaiņodes stacijas brīvi praktizējošais ārsts dr. Galmans oktobrī atstāj Vaiņodi, jo atradis darbu sev un kundzei kādā klinikā Pēterburgā. Vietējā aptieka pieder provizoram Hāzenjēgeram, tā nupat iekārtojusies jaunā ēkā stacijas tuvumā. Bātas tirgotāja Zaksa dēls ierīko aptiekas preču tirgotavu arī tuvu pie stacijas, atpirdams to līdzšinējam īpašniekam Štālam. Decembrī Priekules ārsts Dr. Dormanis svētdienas pēcpusdienās pieņem slimniekus aptieknieka Hāzenjēgera dzīvoklī.

Muižas un muižes pārkaun pārdod

Kad kļuva zināms, ka Embūtes muižas īpašnieks barons Ostensakens nodomājis pārdot savu muižu, tūlīt radās pircēji: Deseles un Bakūzes īpašnieks Uekē, Meldzeres Kauls, kas pirms pāris gadiem nopirka Nigrandi, un barons Nolde. Pēdējais solīja vairāk un ieguva muižu ar visām zemnieku mājām. Visiem dienestniekiem un gājējiem atteikts darbs, izņemot dārziņnieku un divus mežsargus.

Ruņu muiželi 2,5 verstes no Vaiņodes stacijas par 15 tūkstošiem

VAIŅODES ķieģelnicā.

FOTO NO VAIŅODES MUZEJA KRĀJUMIEM

rubļu februārī nopirka kāds latviešu lauksaimnieks no Jelgavas apgabala. Muižele ir 300 pūra vietas liela.

Taču jau novembrī Zemnieku banka to grasās atpirt par 40 000 rubļiem. Veldus muižu tā jau ir atpirkusi un liek zemi pārmērit, lai to varētu pārdot pa daļām siksaimniecību ierīkošanai.

Avīze raksta, ka 11. martā no Volīnijas guberņas pienākusi partija vācu kolonistu, skaitā 50 cilvēku. Teicās, ka esot nomājuši baronam Manteifelim piederošo Pērbones muižu, maksājot astoņus rubļus par desetīnu.

1905. gada atskaņas

Gada sākumā apcietina kādu ķieģelnicas strādnieku Andersonu, kura brālis emigrējis uz Ameriku. Kā dzird, apcietināšana stāvēt sakarā ar 1905. gada notikumiem. 1908. gada beigās Vaiņodē apcietināja ap 24 cilvēkiem, to starpā arī vairākus ebreju tirgotājus, un aizveda uz cietumu Liepājā. Pēc iepriekšējas izmeklēšanas gandrīz visus pret nelieliem zalogiem (drošības naudu) atsvabināja. 19 tiek nodoti kara tiesai lietas iztiesāšanai Rīgā. Aizstāvību uzņēmies zverināts advokāts Šablovskis. 21. maijā Priekules pristavs izsniegta apsūdzības rakstus šejieniešiem. Domā, ka drīz būs arī pavēstes uz ierīkošanas Rīgā pie tiesas, kas sāksot izskatīt vaiņodnieku prāvu kopā ar Saldus prāvu 16. jūnijā. 10. decembrī dažus no lielajā Saldus revolucionāru prāvā notiesātajiem, kuri līdz šim bija uz brīvām kājām, aizveda uz Aizputi soda izciešanai.

Baznīcas lietas

Janvārī baptistu lūgšanas namā pārkristīja septiņus luterāņus un tikpat daudz luterānes par baptistiem. Tie gan visi bija no tālākas apkārtnes, kā no Priekules, Kauņas guberņas un citurienes.

Cik maz mūsu vācu kungi rūpējas par baznīcas labklāšanu, redzams no daudz gadījumiem Aizputes apriņķī. Tā Bātā mācītāja muiža ir pavisam sakrītusi, mācītājs dabū vāju palīdzību un pats barons, cik zināms, grib šīs draudzē patstāvību pavisam iznīcināt, tiklīdz mācītājs atstās savu amatu. 19. decembrī pienāk ziņa, ka 64

gadū vecumā miris ilggadējais Bātas mācītājs Slēfogts, bēres notiek 23. decembrī. Bēres piedalījās arī Nicass mācītājs un Grobiņas prāvests Špērs, Embūtes mācītājs Lundbergs un Liepājas mācītājs Sanders.

Zādības, laupīšana, pašnāvība...

Gada sākumā policijai izdevies apcietināt kādu 17 gadu vecu noziedznieku, kas pagājušajā rudenī bija uzbrucis Ruņu muižes īpašniekam Kurmanovam, kad šis tumšā viens gājis uz lauka pie zirgiem, un ar izkapti ievainojis to rokā. Aizturētais vaļsirdīgi atzinies, ka gribējis Kurmanovu aplaupīt, jo zinājis, ka tas naudu nēsā sev klāt.

28. februārī Bātā bija gadatirgus. Dienā viss norisinājies mierīgi, bet naktī Taures krogā bijusi kaušanās un durstīšanās. Uz ceļa izdarīts uzbrukums Vaiņodes maizniekam K., meklēta nauda, ko viņš gadatirgū ieņēmis, bet tās viņam nebija klāt. Uzbrucēji sadurstījuši maizniekam ģīmi un aizbēguši.

Zagli – sievietes. Upenieku saimniekam tika uzlauzta klēts un izzagtas dažādas lietas. Vēlāk nāca gaismā, ka zādību izdarījušas divas sievietes: kāda akmeņkaļa sieva un vēl kāda cita. Ar vīru amata rīkiem tās uzlauzušas klēti un aiznesušas, ko spējušas. Abas varones nu iesēdinātas krātīnā. Sakarā ar šo zādību nāca uz pēdām veselai zagļu bandai, taču zādības vēl nav mitējušas.

Pie Vaiņodes monopola pārdotavas 23. decembrī ap pulksten 5 vakarā Meldzeres Lībju māju saimniekam nozaga labu zirgu ar visu iejūgu un dažādiem iepirkumiem. Zādība notikusi kādu piecu minūšu laikā, kamēr saimnieks nopircis dažas pudeles monopola. Uz ašu roku sadabūjuši turpat citu jau iejūgtu zirgu un sākuši dzities zaglim pa pēdām pa ceļu, kas ved uz apmēram 15 verstes tālo Židiku miestu Kauņas guberņā. Pretimbraucēji teikuši, ka zaglis vēl neesot necik tālu, kādu versti vajātājiem priekšā. Šie laikam zagli drīz būtu panākuši, ja nebūtu iedomājušies, ka labāk būtu paņemt līdzī uradņiku. Kamēr sadabūjuši uradņiku, zaglis ar visu zagto zirgu bijis Židikiem cauri un nezin pa kādu ceļu aizlaidies dziļāk Leišos iekšā. Meklētājiem nekas cits neatlicis

kā pēc veltīgas iztaujāšanas braukt tukšā atpakaļ uz mājām. Zaudējums sniedzās uz 300 rubļiem.

Lankas Luču saimnieks Upenieks stipri dzēris vietējā krogū, teikdams, ka dzerot pēdējo reizi. Kad pārgājis mājās, māte tam izteikusi pārmetumus. Par to tas saskaities, pakampis nazi un pārgriezis sev rokā dzīslas. Līdz pārveduši dakteri, asinis jau bijušas notecējušas un saimnieks miris. Nelaiķis bijis atraitnis, 30 gadu vecs un atstājis daudz parādu.

Kādā šejienes muiželē 78 gadu vecais kučieris ar savu veceni veselības stiprināšanai savārijuši kaut kādas zāles un katrs pa krūziņai iedzēruši, bet tūlīt palikuši it kā ārprātīgi: sākuši trakot tā, ka nav vairs bijuši valdāmi. Pēc tam viņi palikuši slimi un vēl tagad nav atspirguši. Jādomā, ka zāles būs bijušas drīģenes vai naktspamašas.

Pērkonss sper no agra pavasara

5. (18.) martā kāds Ceriņš raksta, ka pie Bātas piederošās Gulbenes muižes Saulišu māju saimnieks jau iesējis 10 pūru auzas. Pat visvecākie ļaudis neatceras piedzīvojuši tik agru pavasari.

28. aprīlī jau pirmais pērkonss ar stipru lietu. 11. maija vakarā bija redzama Haleja komēta. Maijā zibens nospēra Bātas uradņikam Danulēvičam un muižas rentniekam Zaksam katram vienu zirgu un nodedzināja Pakuļu māju šķūni. Pērkonss sper arī jūnijā: lielā egle pie Bātas policijas mājas sadragāta ar visām saknēm, bet Kalnmuižas skurstenlauķim nosper zirgu. Pērkonu pavada krusa, vietām baloza olas lielumā.

Pēdējais pērkonss ar krusu un sniegu bijis 12. decembrī. ◆

UZZIŅAI

◆ 1910. gadā “Rīgas Avīze” regulāri ievietoja ziņas no Vaiņodes un Bātas. Vietējie korespondenti gan nav parakstījušies ar pilnu vārdu. Diezgan bieži rakstījis kāds P---ris.

◆ Ziņu atstāstā saglabātas dažas vecās valodas īpatnības. Šo avīzi iespējams lasīt internetā.